

Załącznik 4

Długa armata pierścieniowa 15 cm na lawecie nadbrzeżnej - replika

A. Opis oryginału

Długa armata pierścieniowa 15 cm (niem. *lange 15 cm Ring-Kanone*) była stosowana w artylerii nadbrzeżnej i fortecznej. Lufa testowana od 1872 roku, wprowadzona do użytku w 1874 roku w artylerii nadbrzeżnej i sklasyfikowana jako „długa lufa pierścieniowa 15 cm”¹. W tych samych latach opracowano konstrukcję lawety². W 1877 roku śrubowy mechanizm podnoszenia lufy zastąpiono kołyskowym. Z powodu niewystarczającej skuteczności przeciwko pancierzom okrętowym, od 1876 roku przenoszono te działa do fortyfikacji lądowej³, gdzie były zaliczane do kalibrów dużych (ciężkich).

1. Lufa wykonana ze stali w formie rdzenia wzmocnionego nabijanymi pierścieniami stalowymi. Odcinek wzmocniony pierścieniami obejmował komorę nabojołą oraz początkowy odcinek gwintowanej części lufy. Podstawowe parametry:⁴

• kaliber	149,1 mm
• masa z zamkiem	4000 kg
• długość całkowita	3850 mm
• długość rdzenia	3500 mm
• długość cz. gwintowanej	2711 mm
• liczba bruzd gwintu	24

2. Zamek typu klinowego z cylindryczną powierzchnią tylną (niem. *Rundkeilverschluß*).

3. Laweta typu nadbrzeżnego złożona z dwóch stalowych konstrukcji ruchomych: ramy i lawety górnej, poruszających się po stałym podłożu o charakterze fortyfikacyjnym.

a) laweta górna – stanowi podparcie dla lufy, zawiera mechanizmy podnoszenia i blokady lufy, porusza się po ramie w linii przód – tył. W wersji c/72 zastosowano śrubowy mechanizm podnoszenia lufy. W wersji c/77 zastosowano kołyskowy mechanizm podnoszenia lufy.

b) rama – położona poniżej lawety górnej, umożliwia kontrolowane cofanie się lawety górnej w odpowiedzi na odrzut (hamulec hydrauliczny) oraz powrót do pozycji wyjściowej (grawitacyjnie). Rama posiada podwozie złożone z 4 kół, umożliwiające obrót działa poprzez przejazd po szynach osadzonych w podłożu. W tylnej części ramy znajduje się mechanizm napędowy obrotu działa, współpracujący z łańcuchem umocowanym w podłożu.

c) podłoże – zespół elementów osadzonych na stałe w gruncie, służących do posadowienia działa i jego obracania. W skład podłoża wchodzi:

- oś obrotu – odlew stalowy z elementami łączącymi
- przednia szyna z podkładami
- tylna szyna z podkładami
- łańcuch z prowadnicami i zaczepami
- listwa z podziałką kątową

---

¹Müller 1879, str. 140-143

²Müller 1879, str. 189

³Müller 1896, str. 16

⁴Müller 1896, str. 523, Wille 1905, str 82

Podstawowe parametry:⁵

- masa lawety górnej 1225 kg
- masa ramy 4000 kg
- wysokość podparcia lufy 232 cm
- maks. podniesienie lufy 32 st.

B. Cechy repliki

1. Skala 1:1.
2. Wersja lawety c/77 (mechanizm kołyskowy).
3. Wersja lufy o długości całkowitej 3850 mm.
4. Replika musi posiadać wszystkie widoczne z zewnątrz części składowe oryginału.
5. Replika musi być wykonana z tych samych materiałów co oryginał (stal). Dopuszczone zastąpienie odlewów częściami skrawanymi, giętymi i spawanymi, po zapewnieniu podobieństwa wizualnego do odlewu.
6. Nie jest wymagane zachowanie oryginalnej masy.
7. Zabezpieczenie antykorozyjne i wykończenie malarskie do warunków plenerowych.
8. Przygotowanie podłoża:
  - wycięcie w istniejącym bruku zagłębienia dla listwy z podziałką kątową,
  - rekonstrukcja zaczepów i prowadnic łańcucha oraz szpilek mocujących oś obrotu z zachowaniem istniejących elementów oryginalnych,
  - wykonanie i montaż: osi obrotu, szyn z podkładami, łańcucha oraz listwy z podziałką kątową.Wymagana konsultacja na miejscu montażu w celu dopasowania repliki do istniejących elementów.
9. Elementy ruchome:
  - lufa – podnoszenie góra-dół w pełnym zakresie za pomocą mechanizmu kołyskowego
  - koła – replika musi być jezdna
  - napęd łańcuchowy obrotu działa
  - zamek – imitacja ruchu i ryglowania zamka
10. Konstrukcja lufy:
imitacja gwintu wykonana na odcinku od wylotu lufy co najmniej 70 cm włąb.
Lita część lufy może być wykonana w dowolnej technologii budowy wewnętrznej; wymagane jest zachowanie sztywności i odporności na wgniecenia wystarczającej do użytkowania jako eksponat plenerowy.
11. Możliwość imitacji wystrzału hukowego (1 sztuka w przypadku 1 sztuki – zamawiane są dwie).
12. Malowanie:
Wszystkie elementy metalowe, z wyjątkiem powierzchni pracujących, wykończone malowaniem na kolor szary w odcieniu stosowanym w marynarce wojennej, półmatowy.

---

⁵Müller 1896, str 524

13. Wymogi wizualne i dotyczące montażu: replika musi uwzględniać wszelkie wytyczne z załącznika nr 1 do niniejszego załącznika.

C. Materiały pomocnicze

1. Ikonografia

Znane fotografie w większości przedstawiają inne wersje działa. Fotografie zawarte w załączniku przedstawiają widok właściwej wersji.

2. Ekspozyty – brak zachowanych eksponatów.

3. Inne repliki

- Fort Gerharda, Świnoujście
- Fort Moltke, Strasburg (Francja)

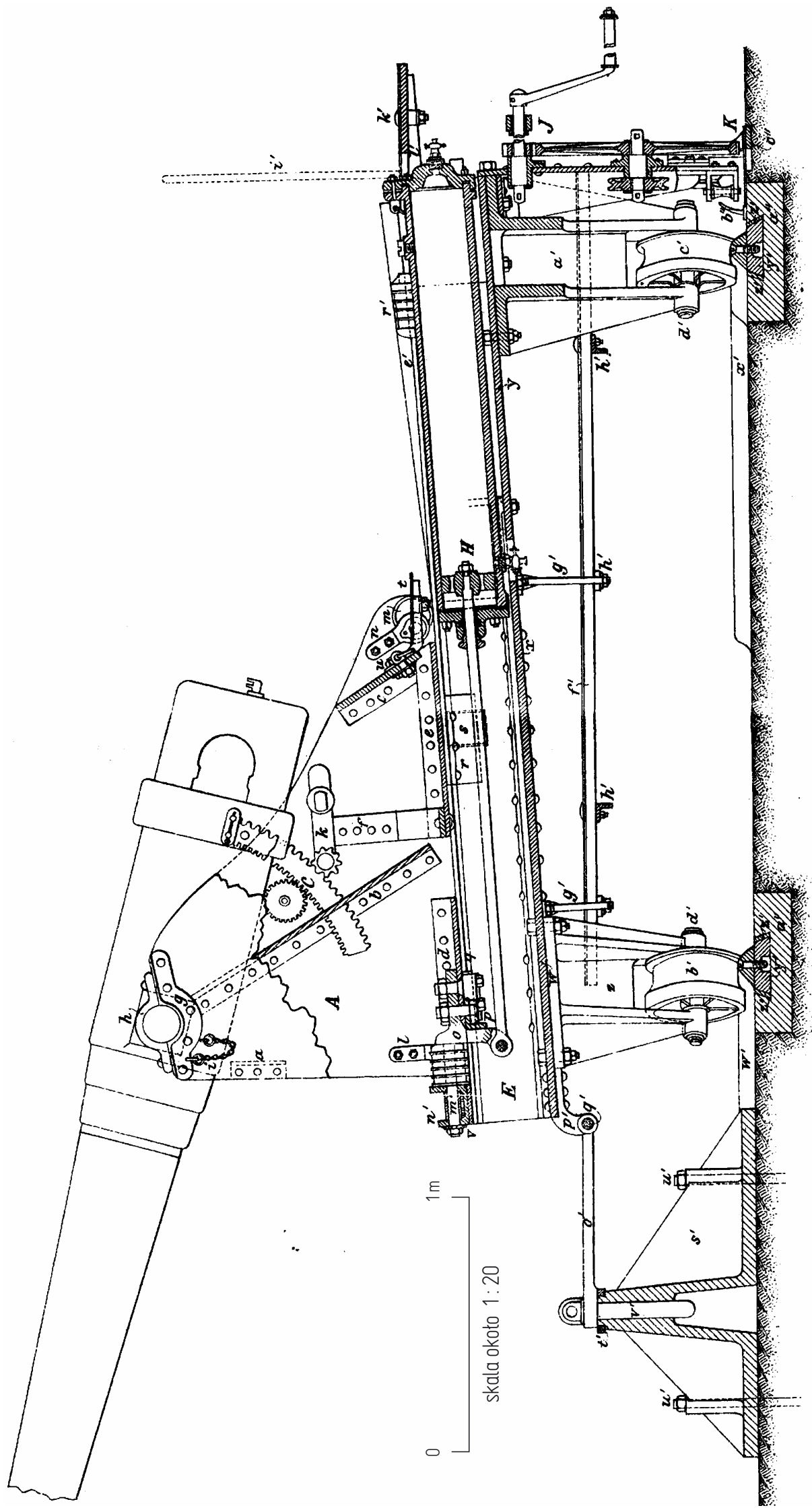
4. Bibliografia

- Berlin: *Handbuch der Waffenlehre*, Berlin 1908
- H. v. Müller: *Die Entwicklung der preußischen Küsten- und Schiffs-Artillerie von 1860 – 1878 auf Grund officiellen Materials*, Berlin 1879
- H. v. Müller: *Die Entwicklung der deutschen Festungs- und Belagerungs-Artillerie in Bezug auf Material, Organisation, Ausbildung und Taktik von 1875 bis 1895*, Berlin 1896
- R. Wagner: *Sammlung technischer Bestimmungen...*, Berlin 1881
- R. Wille: *Waffenlehre*, Berlin 1905
- *Die lange 15cm Ringkanone der Küsten-Artillerie*, Berlin 1875 [BayHStA, Druckvorschriften Bayer. XII, 129]
- *Die preussischen Küsten-Laffeten. Nachtrag: lange 15cm-Ringkanone*, Berlin 1874

Załącznik 1.

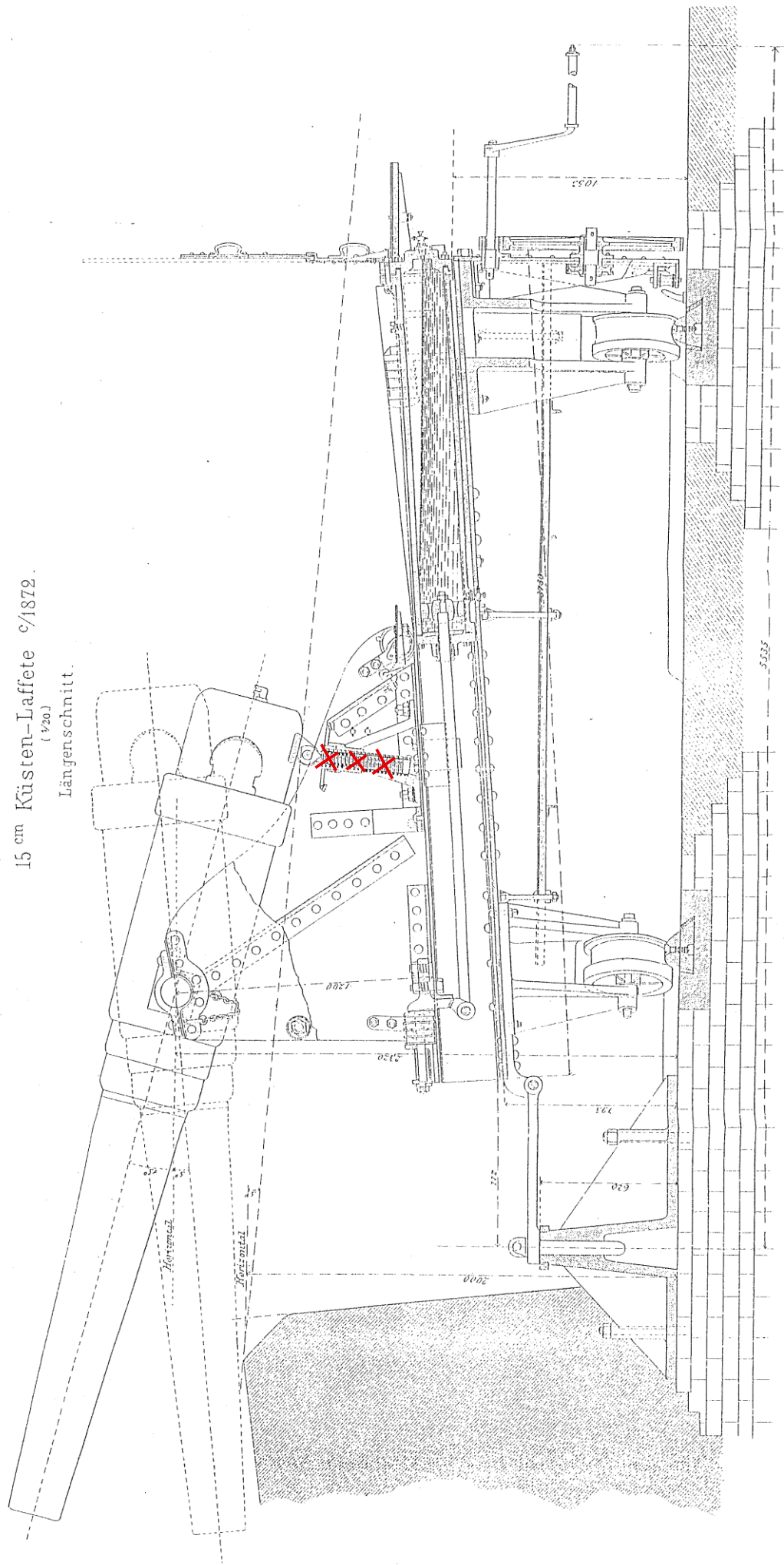
- Materiały graficzne

Długa armata 15 cm na lawecie nadbrzeżnej

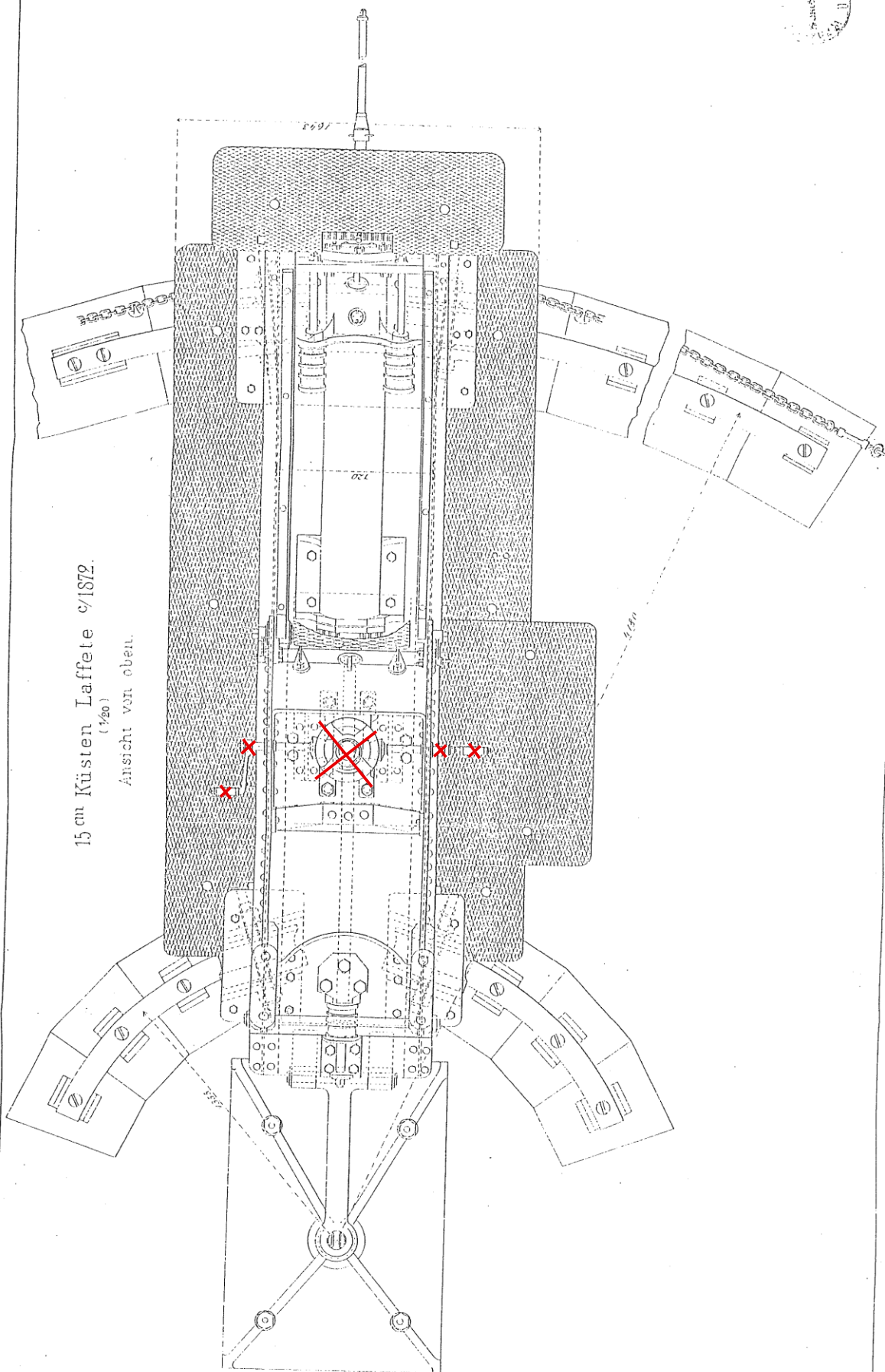
Długa armata 15 cm na lawecie nadbrzeżnej

15 cm Küsten-Laffete 9/1872.
(1/20)
Längenschnitt.

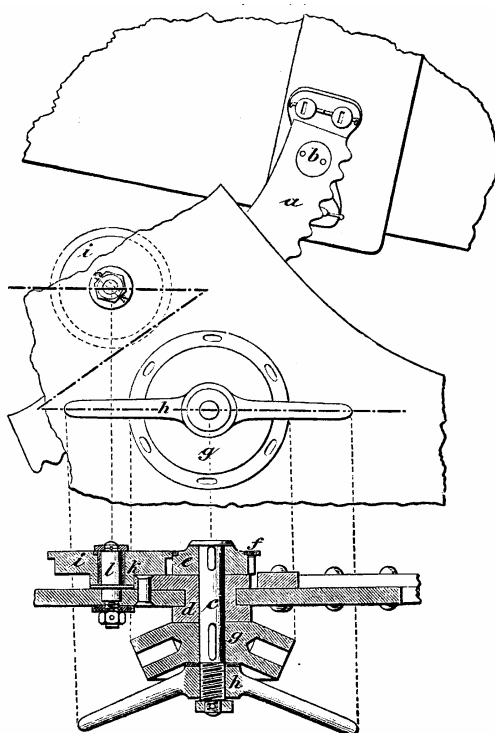
Długa armata 15 cm na lawecie nadbrzeżnej

15 cm Küsten Laffete $\phi/1872$.
($\frac{1}{20}$)
Ansicht von oben.

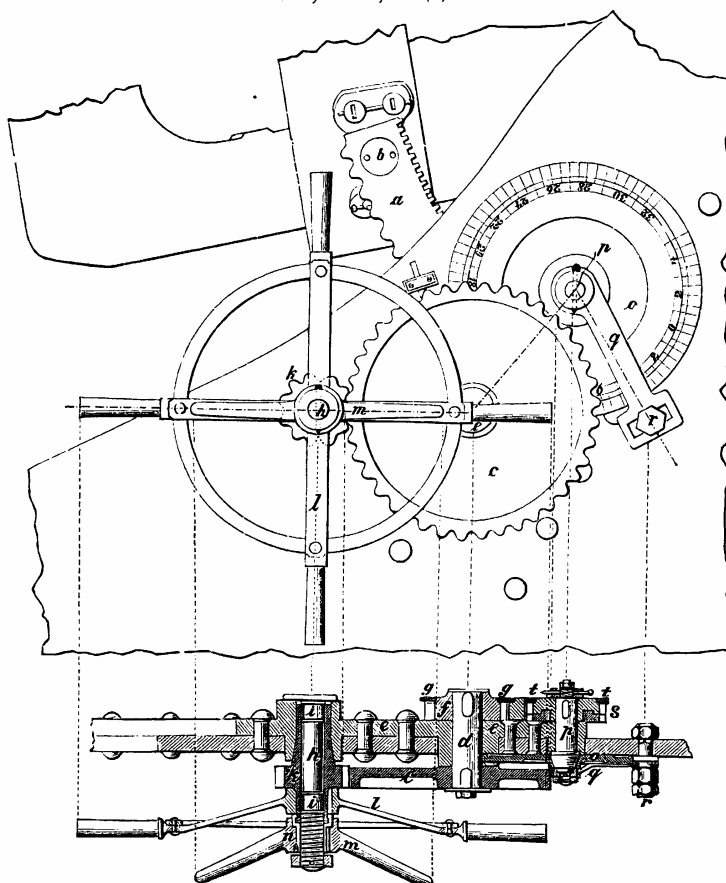

Długa armata 15 cm na lawecie nadbrzeżnej

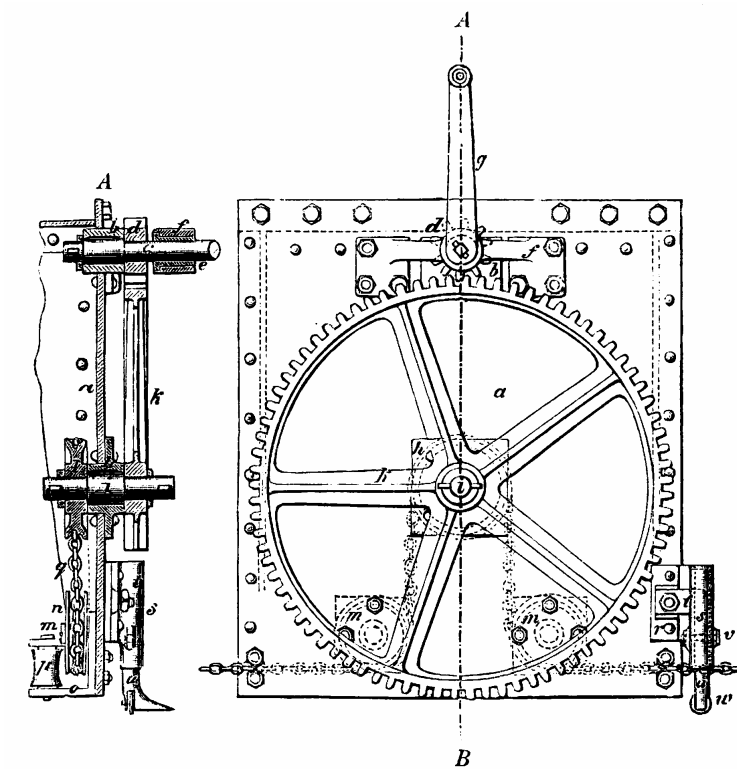

Mechanizm podnoszenia lufy - strona lewa

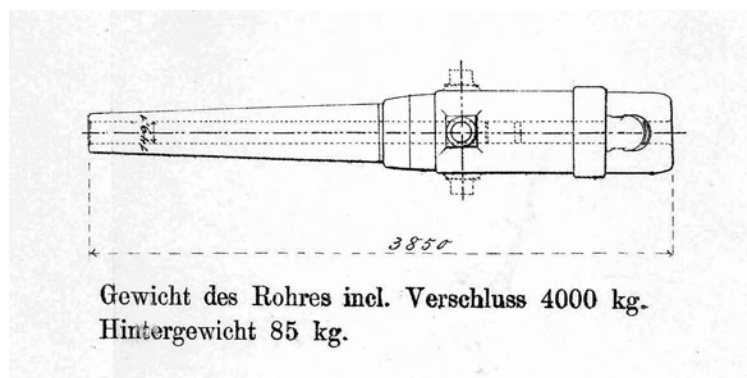
Mechanizm podnoszenia lufy - strona prawa

Długa armata 15 cm na lawecie nadbrzeżnej

Mechanizm obrotu dział

Berlin: *Waffenlehre*, Berlin 1908

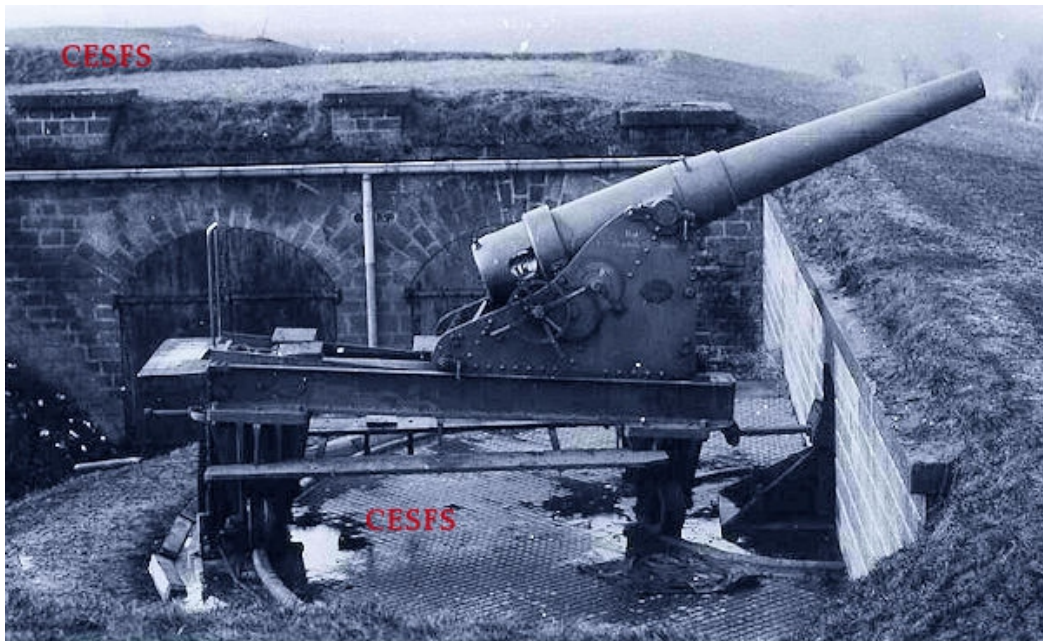

Widok lufy

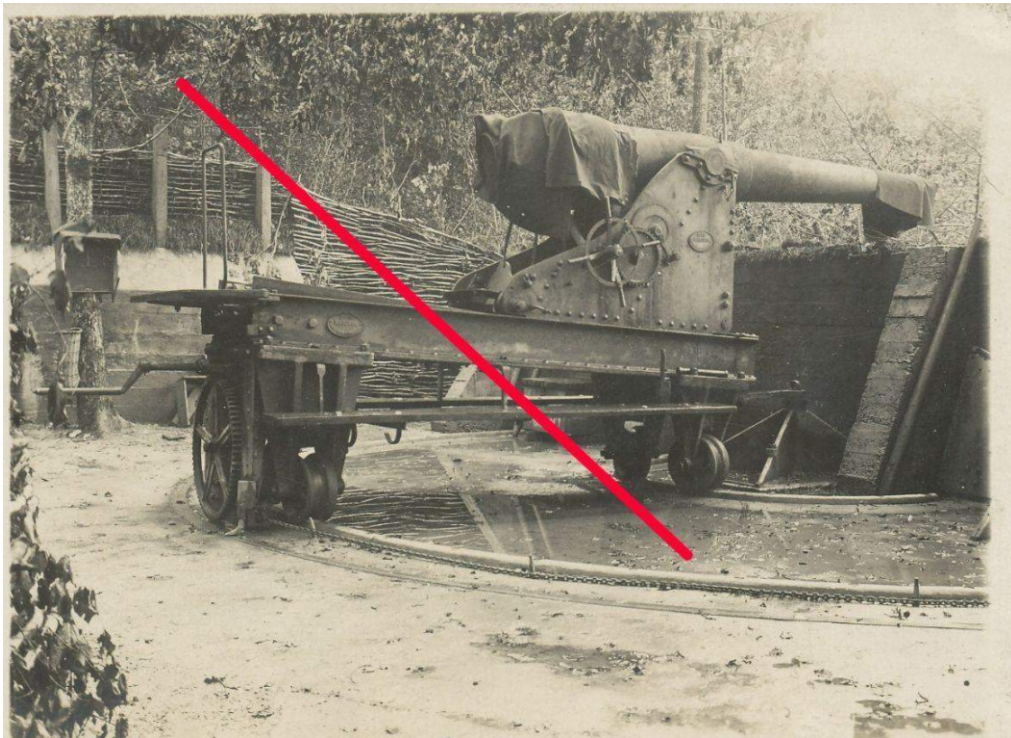
Schiess-Versuche der Fried. Kruppschen Gusstahlgabrik..., Essen 1878

Długa armata pierścieniowa 15 cm na lawecie nadbrzeżnej
fotografie archiwalne

<https://www.fort-frere.eu/chroniques-historiques-du-fort-grossherzog-von-baden-fort-frere/>

ebay.com

Długa armata pierścieniowa 15 cm na lawecie nadbrzeżnej

Fragment listwy z podziałką kątową znaleziony na forcie Moltke w Strasburgu (Francja).
Mosiądz z czarną oksydacją.